

вославию и православной церкви.— К., 1866; Последние времена козачества на правой стороне Днепра. По актам с 1679 по 1716 г.— К., 1868; Очерк состояния православной церкви в Юго-Зап. России по актам (1650—1798).— К., 1871; Исторические песни малорусского народа с объяснениями Владимира Антоновича и Михайла Драгоманова.— Т. I.— К., 1874, Т. II.— Вып. 1.— К., 1875; Исследование о гайдамачестве по актам 1700—1768 гг.— К., 1878; История Литовской Руси.— К., 1877; Очерк истории Великого княжества Литовского.— К., 1878; История Галицкой Руси (літограф. лекції).— К., 1879—1880; История малорусского козачества (літограф. лекції).— К., 1882; Киев, его судьба и значение с XIV по XVI столетие (1362—1569) // КС.— 1882.— Кн. 1; Ист. деятели Юго-Зап. России в биографиях и портретах. Вып. 1 / Сост. проф. Ун-та Св. Владимира В. Б. Антонович и В. А. Бец по коллекции В. В. Тарновского.— К., 1883 (перевид.— К., 1990); Происхождение запорожского козачества // КС.— 1884.— Кн. 8, 9; Н. И. Костомаров как историк // КС.— 1885.— Кн. 5; Монографии по истории Зап. и Юго-Зап. России.— Т. 1.— К., 1885; Бесіди про часи козацькі на Україні.— Чернівці, 1897 (те саме — Чернівці, 1912; К., 1991); К вопросу о галицко-русс. лит-ре.— К., 1900; Чари на Україні.— Львів, 1905; Хмельниччина в повісті Г. Сенкевича.— Відень, 1917; Твори.— Т. 1.— К., 1932; Недруковані листи В. Б. Антоновича до Ф. К. Вовка (з архіву ВУАН) // Укр. історик.— 1988.— №1—4 (97—100), 1989.— №1—3 (101—103); Коротка історія Козаччини.— К., 1991; Про козацькі часи на Україні.— К., 1991; Записка Володимира Антоновича в справі обмеження укр. мови // Вісник АН України.— 1992.— №9; Листи В. Антоновича до М. Грушевського // Укр. історик.— 1991—1992.— №28—29 (110—115), 1993.— №1—4 (116—119); Автобіограф. записки Володимира Антоновича (уринок) // Київська старовина.— 1993.— №4; Курс лекцій з джерелознавства 1880—1881 рр. / Упор. О. Василюк.— К., 1995; Моя сповідь. Вибр. іст. та публіцист. твори В. Б. Антоновича / Упор.: О. Тодійчук, В. Ульяновський.— К., 1995.

(Мемуари В. А., дещо з невиданих рукописів, листи до Д. Багалія, М. Грушевського, К. Мельник, листування з М. Драгомановим — див.: Син України: Володимир Боніфатійович Антонович: У 3 кн. / Упор. В. Короткий, В. Ульяновський.— К., 1997).

Про нього див.: Доманицький В. Володимир Антонович. З нагоди 45-літнього ювілею наукової і громадської діяльності // Нова громада.— 1906.— №9; Томашевський С. Володимир Антонович. Його діяльність на полі іст. науки.— Львів, 1906; Грушевський М. Володимир Антонович. Основні ідеї його творчості і діяльності // ЗУНТ.— 1908.— Кн. 3; Матушевський Ф. В. Б. Антонович при світлі автобіографії та даних історії.— К., 1909; Стороженко А. В. Происхождение и сущность украинифильства.— К., 1912; Єфремов С. Перед судом власної совісті. Громадсько-політ. робота

В. Б. Антоновича // Записки історико-філол. відд. ВУАН.— Кн. V.— К., 1925; Житецький І. Київська громада за 60-тих років // Україна.— 1928.— Кн. 1; Грушевський М. З соціально-нац. концепцій Антоновича // Україна.— 1928.— Кн. 5; Гермайзе О. В. Б. Антонович в укр. історіографії // Там само; Кордуба М. Зв'язки В. Антоновича з Галичиною // Там само; Матеріали для біографії В. Б. Антоновича / Зібрав та зредагував Д. І. Багалій.— К., 1920; Мицик О. Укр. хлопомани.— Чернівці, 1933; Дорошенко Д. Володимир Антонович. Його життя й наукова та громадська діяльність.— Прага, 1942; Процик А. Дві історіографічні течії з іст. школи В. Антоновича: М. Грушевський і Д. Багалій // Укр. історик.— 1991.— №3—4 (110—111), 1992.— №1—4 (112—115); Ситник О. Роль Володимира Антоновича у формуванні Михайла Грушевського як історика // Там само; Синові України: Зб. статей 1906 р. на пошану проф. Володимира Антоновича.— К., 1993; Оглоблин О. Володимир Антонович та його іст. школа // 125 років Київ. укр. академічної традиції. 1861—1986.— Нью-Йорк, 1993; Академія пам'яті професора Володимира Антоновича (Київ, 1993): Доповіді та матеріали.— К., 1994; Прицак О. Володимир Антонович як історіософ // Третя академія пам'яті проф. Володимира Антоновича. 11—12.XII.1995 р., Київ: Доповіді та матеріали.— К., 1995; Гирич І. В. Антонович — будівничий філос. засад нової України // Там само; Син України: Володимир Боніфатійович Антонович: У 3 кн. / Упоряд.: В. Короткий, В. Ульяновський.— К., 1997; Четверта академія пам'яті проф. Володимира Антоновича. 26—27.III.1998 р.: Доповіді та повідомлення.— К., 1999; Ульяновський В. “Ранній” Володимир Антонович: поза контекстами // Київ. старовина.— 1999.— №1—2.

Бібліогр.: Ткаченко М. Бібліогр. праць В. Б. Антоновича та праць про нього // Антонович В. Б. Твори.— Т. 1.— К., 1932; Тодійчук О. Бібліогр. праць В. Б. Антоновича // Моя сповідь: Вибр. іст. та публіцистичні твори В. Б. Антоновича.— К., 1995; Бібліогр. праць В. Б. Антоновича // Ульяновський В., Короткий В. Володимир Антонович: образ на тлі епохи.— К., 1997.

В. Білодід

АСМУС Валентин Фердинандович (18/30.12.1894—05.06.1975) — філософ, історик філософії, логік, літературознавець. Народився в Києві у зросійщеній німецькій родині службовця. Закінчив приватне німецьке реальне училище в Києві. Склавши іспит з латини за гімназичний курс, вступив до історико-філол. ф-ту Ун-ту Св. Володимира (1914). Ще в старших класах училища виявив великий інтерес і схильність до філософії, які зміцніли у студентські роки під впливом лекцій

Валентин Асмус

О. Гілярова, В. Зеньковського, Г. Якубаніса, Є. Спекторського. В ун-ті розпочалися самостійні історико-філос. студії — в 1918 р. за твір “Залежність Л. М. Толстого від Спінози в його релігійно-філос. поглядах” А. здобув премію ім. Л. Толстого (в ІР НБУВ зберігаються відгуки В. Зеньковського та Г. Якубаніса про цю роботу). Після закінчення ун-ту (1919) викладав у київ. вузах, займався дослідницькою роботою. 1927 р. переїхав до Москви, працював в Ін-ті червоної професури. З 1939 р. — професор Моск. ун-ту. Паралельно викладав в Академії ком. виховання ім. Крупської та Моск. ін-ті філософії, літ-ри, історії (МІФЛІ). Доктор філос. наук (1940). Старший науковий співробітник Ін-ту світової літ-ри (з 1956) та Ін-ту філософії (з 1968). Заслужений діяч науки РСФСР, лауреат Держ. премії (1943). Дійсний член Міжнародного ін-ту в Парижі.

Головна сфера наукової діяльності А. — історія філософії (передусім античнознавство і кантознавство, філософія в рос. культурі), якій присвячено низку фундаментальних праць. Крім того, у творчому доробку А. — численні праці з логіки, естетики, історії літ-ри. Філос. становлення у межах дореволюційної академічної тра-

диції позначилось у творчості А. високим професіоналізмом, завдяки якому його праці зберігають наукову значущість донині.

Твори А.: Диалектический материализм и логика: Очерк развития диалектического метода в новейшей философии от Канта до Ленина.— К., 1924; Диалектика Канта.— М., 1929 (2-е вид.— М., 1930); Очерки истории диалектики в новой философии.— М.; Л., 1929 (2-е вид.— М., 1930); Маркс и буржуазный историзм.— М.; Л., 1933; Фашистская фальсификация классической немецкой философии.— М., 1942; Логика.— М., 1947 (укр. пер.— К., 1947); Декарт.— М., 1956 (пер. румунською, угорською — 1958, польською — 1960); Логика.— М., 1956 (у співавт., пер. китайською — 1957); Философия Иммануила Канта.— М., 1957 (пер. румунською — 1958, китайською — 1959, німецькою — 1960); Демокрит.— М., 1960; Жан Жак Руссо.— М., 1962; Немецкая эстетика XVIII века.— М., 1962; Проблема интуиции в философии и математике.— М., 1963 (2-е вид.— М., 1965); История античной философии.— М., 1965 (2-е доп. вид. — Античная философия.— М., 1976); Избр. филос. труды: В 2 т. — Т. 1.— М., 1969, Т. 2.— М., 1971; Иммануил Кант.— М., 1973 (пер. угорською — 1982); Платон.— М., 1969 (2-е вид. — М., 1975); Историко-филос. этюды.— М., 1984; Философия в Киев. ун-те в 1914—1920 годах (из воспоминаний студента) // ВФ.— 1990.— №8; Владимир Соловьев.— М., 1994; Филос. задачи логики // Путь.— 1995.— №7.

Про нього див.: Мотрошилова Н. В. Памяти Профессора // ВФ.— 1988.— №6; В. Ф. Асмус — педагог и мыслитель // ВФ.— 1995.— №1.

М. Ткачук

